

БОЛАЛАР ГИЖЖАСИ ВА УНИ ДАВОЛАШ УСУЛЛАРИ

Муртазаева Насиба Комилжонова, Халимова Саломат Асроровна, Мамадалиева Зарина Рахматовна Самарканд Давлат тиббиёт университети, Ўзбекистон Республикаси, Самарканд ш.

ДЕТСКИЙ ГЛИВНИК И СПОСОБЫ ЕГО ЛЕЧЕНИЯ

Муртазаева Насиба Комилжонова, Халимова Саломат Асроровна, Мамадалиева Зарина Рахматовна Самаркандский государственный медицинский университет, Республика Узбекистан, г. Самарканд

CHILDREN'S GLIVNIK AND METHODS OF ITS TREATMENT

Murtazayeva Nasiba Komiljonovna, Khalimova Salomat Asrorovna, Mamadaliyeva Zarina Rakhmatovna Samarkand State Medical University, Republic of Uzbekistan, Samarkand

e-mail: rinza0525@gmail.com

Резюме. Паразит қуртлар одамларга қадим замонлардан маълум бўлган. Бу ҳақда эрамиздан аввалги 16 асрдаги папирус қогозлардаги ёзувларда айтиб ўтилган. Гиппократ гельминтларни бир неча касалликларнинг сабабчиси деб қўрсатган. Табобат илмининг олимлари, даҳоларидан бири бўлган Абу Али ибн Сино ҳам ўз асарларида қуртларни таърифлаб берган.

Калим сўзлар: Гельминтлар, аскаридалар, острицалар, халқ табобати йули билан даволаш.

Abstract. Parasitic worms have been known to people since ancient times. It is mentioned in the ezuvns on papyrus papers of the 16th century BC. Hippocrates indicated that helminths are the cause of several diseases. Abu Ali ibn Sina, one of the scholars and geniuses of medical science, also described the blind in his works.

Keywords: Helminths, soldiers, oysters, treatment with folk medicine.

Ҳозирги кунда одамлар, хайвонлар ва ўсимликларнинг ҳисобига яшовчи паразитларнинг 15 мингдан зиёд тури маълум. Уларни тиббиётнинг алоҳида соҳаси гельминтология ўрганadi.

Гельминт пайдо қиладиган касалликлар «Гельминтозлар» деб аталади.

Гельминтлар 4 турга бўлинади.

1. Ясси чувалчанглар- трематодалар (сўргичлар ва цестодалар ёки леньтасимон чувалчанглар).

2. Юмалоқ чувалчанглар (аскаридалар, килбош гижжа, острица, анкилостомиди, трихинелла ва бошқалар).

3. Тиканбош чувалчанглар.

4. Ҳалқали чувалчанглар ёки аннелидлар.

Гельминтлар паразитлик қилиб яшайдиган организм шу гельминтнинг хўжайини ҳисобланади.

Етилган гельминт хўжайини организмда тухум қуйиш ёки личинка туғиш орқали кўпаяди.

Гельминтлар одам организмнинг нафас олиш, овқат ҳазм қилиш, мускул системасида, жигар, ўт пуфаги, талок, қон, мия, кўз ва бошқа органларида паразитлик қилади. Гижжаларнинг хили, сони ва қайси органда паразитлик қилишига қараб касаллик ҳар хил кечади. Паразитлар билан зарарланган одамнинг вазни камаяди, қоринда оғриқ, кўнгил айнаши, ич кетиши ёки бош айланиши, жиззакилик пайдо бўлади. Гижжа ичакда бўлса ич қотади ёки ич кетиши, кўнгил айнаши, қайт қилиш ҳолатлари кузатилади. Жигарда бўлса кўз оқи ва бадан сарғаяди, шиш

пайдо бўлади, баданга ҳар хил доғлар тушиши мумкин. Ўпкада бўлса иситма чиқиши ва йутал пайдо бўлиши мумкин.

Гельминтозда меҳнат қобилияти пасаяди, болаларда ривожланиш орқада қолади, яхши ўсмайди, хотира пасаяди, уйқуси нотинч бўлади ва ҳоқоза. Одамда кўпроқ аскаридалар, острицалар, килбош гижжалар учрайди.

Аскаридалар-узунлиги 15-40см келади думалоқ чувалчанглардир. Улар ингичка ичакда яшайди, тухумлари ахлат билан ташқарига чиқади ва тупрокда ривожланади.

Бу гижжалар асосан қўлини яхши ювмайдиган болаларда кўп учрайди. Бемор иштаҳаси пасайиб, кўнгли айниб туради, уйқуси бузилади, тажанглашади, қоринда оғриқлар кузатилади ва айрим ҳолларда ичак тугилиб қолиши мумкин.

Острицалар- узунлиги 3-12мм бўлган қуртлардир. Одам организмда асосан ингичка ва йугон ичакда яшайди. Одамга оғиз ва бурунга тушадиган чанг орқали юкади. Острицалар орқа чиқарув тешигига урмалаб чиқиб тухум қуяди ва унинг қичишишига сабаб бўлади. Острицалар одамга ифлос қуллар ва озик овқат маҳсулотлари орқали ҳам юқиши мумкин. Ҳар бир инсон, гижжа юктирмаслиги учун ҳожатга бориб келгач ва ҳамда уйқу олдидан ва уйқудан кейин орқа чиқарув тешиги атрофини совунлаб ювиши керак. Агар острицалар бўлса, албатта ич кийими кийиб ётиши ва ювингандан кейин орқа чиқарув тешик атрофига вазелин суртиб қўйиш керак.

Қилбош гижжа ва тринихеллалар-қилбош гижжа узунлиги 30-35мм бўлган ингичка чувалчанг. У қуричак ва йугон ичакда яшайди. Аскаридалардан юқади.

Тринихеллалар- узунлиги 4мм бўлади, одамга чўчка гўшти ва ёввойи ҳайвонлар гўштини ейганда юқади. Касаллик юққанда беморнинг кўз ва қовоқлари шишиб, иситмаси чиқади, мушаклари оғрийди, баъзан оёқ ва қўл панжалари шишади. Кейинчалик гавда мушакларида ҳам оғрик пайдо бўлади, тирсак ва тизза бўғимларида ҳаракат бузилади. Терига тошма тошиши, ошқозон ва ичакларда бузилиш кузатилади, бош оғрийди, уйку бузилади.

Гижжаларни халқ табобати йули билан даволаш. 1. 3 та саримсоқпиезли 1 пиела қайнатилган илиқ сув наҳорга ичилади 3 кун. 2. Дастарбош гиёҳи, буйимодарон, эрман, қалампирмунчок аралашмасидан 1 ош қошиқ олиб, 1 литр қайноқ сувда дамлаймиз. Ҳар куни овқатдан олдин 3 маҳал 1 пиёладан ичилади 3 кун. 3. Ошқовоқ уруғини майдалаб 1 ош қошиқдан кунига 3 маҳал истеъмол қилинади 3 кун. 4. Ярим литр сутни 2-3 булак саримсоқ билан қайнатиб, 10 дақиқа турсин кейин совутиб илиқ ҳолатда кечкурун ҳукна (қлизма) қилинг. Даволаш муддати 1 ҳафта.

Халқ табобати усталари паразитларни ҳайдашда беморга муолажа ўтказишдан олдин 24 соат овқат еймасликни тавсия этишади.

Дорилар билан даволаш. Ҳозирги кунда паразитларни даволаш учун ҳар хил дори воситалари мавжуд. Дорилар билан даволаш албатта шифокор билан маслаҳатлашган ҳолда олиб борилади.

Дори препаратлардан: Гельминтокс-250, Маритон(Хиндистон), Зентел, Кюраворм (Хиндистон) ва шунингдек гижжа хайдовчи Пижма ва Кассиа уруғи.

Дори қабул қилгандан кейин гижжалар ҳалок булаётиб ўзидан захар чиқаради, шу сабабли организм захарланмаслиги учун

дезинтоксикацион препаратлар қабул қилиш керак: Смекта ва бошқалар.

Адабиётлар:

1. Plyusnin A., Morzunov S.P. Virus evolution and genetic diversity of hantaviruses and their rodent hosts. *Curr. Top Microbiol. Immunol.* 2001; 256: 47 – 75.
2. Yashina L., Abramov S., Gutorov V. et al. Seewis virus: phylogeography of a shrew-borne hantavirus in Siberia, Russia. *Vector Borne Zoonotic Dis.* 2010; 10(6):585 – 591.
3. Z.R. Mamadaliyeva “Virtual laboratory Information In Education A Specific Factor Of The Cjmmunication System In Form”. *Eurasian Scientific Herald* 2022. ISSN:2795-7365 Page: 92-95.
4. Murtazayeva Nasiba Komiljonovna, Halimova Salomat Asrorovna *Studies of reparative regeneration of chitosan derivatives in experimental thermal burns.* Volume 3, Issue 4 April., 2022. ISSN: 2776-0960 Page:260-265.
5. Enria D., Padula P., Segura E.L., Pini N., Edelstein A., Riva Posse C. Hantavirus pulmonary syndrome in Argentina. Possibility of person to person transmission. *Medicina (B Aires).* 1996; 56 (6): 709 – 711.

ДЕТСКИЙ ГЛИВНИК И СПОСОБЫ ЕГО ЛЕЧЕНИЯ

Муртазаева Н.К., Халимова С.А., Мамадалиева З.Р.

Резюме. *Паразитические черви известны людям с древних времен, об этом упоминается в папирусных свитках 16 века до н.э. Гиппократ указывал, что гельминты являются причиной ряда заболеваний. Абу Али ибн Сина, один из ученых и гениев медицинской науки, также описывал червей в своих трудах. Гижжалар - одам, хайвон ва ўсимликларда касаллик кузгатувчи паразит чувалчанглардир.*

Ключевые слова: *Гельминты, солдаты, острицы, лечение народной медициной.*